

ΘΕΜΑ : Ομιλία για την Αναθεώρηση

Με αίσθηση ιστορικής ευθύνης το ΠΑ.ΣΟ.Κ. κατέθεσε στη Λαϊκή Αντιπροσωπεία την Πρότασή του για την Αναθεώρηση του Συντάγματος. Όπως εξαγγείλαμε στις Προγραμματικές Δηλώσεις της Κυβέρνησης, με την πρωτοβουλία μας επιδιώκουμε να εξοπλίσουμε την Ελλάδα με ένα νέο Σύνταγμα που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εποχής μας για να την οδηγήσουμε στον επόμενο αιώνα. Η Πρόταση αποτελεί κορυφαία στιγμή για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και της Πολιτείας.

Το Σύνταγμα είναι ο θεμελιώδης νόμος της πολιτείας, είναι το περίγραμμα της κοινωνικοοικονομικής οργάνωσης ενός λαού. Η αναθέωρησή του πρέπει να σχεδιάζεται με μακρόπνοη προοπτική. Και πρέπει να γίνεται με επίγνωση των αναγκών του παρόντος και των προκλήσεων του μέλλοντος μίας ανοικτής δημοκρατίας στην διεθνή κοινωνία. Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι κάθε Σύνταγμα προσδιορίζει την βούληση του λαού για το πώς θέλει να αποφασίζει και για το πώς θέλει να ζήσει.

Το Σύνταγμα του 1975 και η αναθεώρηση που έγινε το 1986 έδωσαν ιδιαίτερη βαρύτητα στους θεσμούς. Βασικός στόχος τους ήταν να διασφαλίσουν την αποκατάσταση της Δημοκρατίας και θα εγγυηθούν την εύρυθμη λειτουργία των θεσμών μίας

Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Η προσοχή του Συντάγματος επικεντρώθηκε έτσι κυρίως στο πολίτευμα. Η στάση αυτή εκφράζει τις αντιλήψεις εκείνης της εποχής. Γι' αυτό και το Σύνταγμα παραμένει ακόμη αποκομμένο από πολλά σημαντικά κοινωνικά προβλήματα. Η αναντιστοιχία με την πραγματικότητα είναι ακόμη μεγαλύτερη, εάν λάβουμε υπόψη μας τα αδιέξοδα των δυτικών κοινωνιών - την ανεργία, την αποπολιτικοποίηση, την αδιαφορία, τον ατομισμό - αλλά και τις αναζητήσεις των κοινωνιών της Ανατολικής Ευρώπης μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού. Έχει προ πολλού ωριμάσει το αίτημα για ένα Σύνταγμα ανοικτό σε μία πιο ανθρώπινη και δίκαιη κοινωνία, για ένα Σύνταγμα που θα δείχνει εμπιστοσύνη στις δυνατότητες της κοινωνίας να αυτοοργανωθεί.

Έρθε η ώρα να αναδείξουμε το όραμα της κοινωνικής και πολιτικής μας οργάνωσης για τις επόμενες δεκαετίες. Έρθε η ώρα να τονίσουμε την επιδίωξη για περισσότερη δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη, για την ισχυροποίηση της κοινωνίας, της αυτονομίας και της κοινωνικής ευθύνης του πολίτη. Έρθε η ώρα να κατανοήσουμε την Πολιτεία όχι μόνο ως εγγυητή αλλά και ως οργανωτή της ελευθερίας. Έρθε η ώρα να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για την απρόσκοπτη και δημιουργική συμμετοχή της χώρας μας στη διεθνή κοινωνία. Η πρόκληση του ριζικού εκσυγχρονισμού των θεσμών, για να ανταποκριθούμε στο κοινό

όραμα των λαών της Ευρώπης, βρίσκεται στο επίκεντρο και αποτελεί την καρδιά της αναθεωρητικής πρωτοβουλίας μας.

Μία σύγχρονη Πολιτεία που εμπνέεται από την *Ελευθερία* έχει ως επίκεντρο τον άνθρωπο και τα δικαιώματά του.

Την εποχή μας σφραγίζει η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας σε όλους τους τομείς. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και η προσωπική ελευθερία σε όλες τις εκφράσεις τους απειλούνται από πρωτόγνωρους κινδύνους και νέα κέντρα εξουσίας. Η βαθιά αυτή τομή συντελείται μάλιστα τη στιγμή που ανοίγονται μπροστά μας νέες εκρηκτικές δυνατότητες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας του καθένα μας. Πρέπει λοιπόν, χωρίς μεμψιμοιρίες, να υποδεχθούμε τις σύγχρονες τάσεις για την ενδυνάμωση της ελευθερίας και τον εμπλουτισμό του κράτους δικαίου. Πρέπει να ανανεώσουμε και να διευρύνουμε τις συνταγματικές εγγυήσεις για την πραγμάτωση της ελευθερίας του πολίτη.

Το σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που καθιερώνει το Σύνταγμά μας συνέβαλε στην φιλελευθεροποίηση και τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας μας. Αγγίζει όμως ήδη τα όριά του. Στην ηλεκτρονική κοινωνία της πληροφορίας που ζούμε δεν αρκούν πλέον οι παραδοσιακές εγγυήσεις της ελευθερίας μας. Την πραγματικότητα αυτή τη βιώνουμε καθημερινά. Γι' αυτό

προτείνουμε την τροποποίηση και τη συμπλήρωση κλασικών διατάξεων για την προσωπική ελευθερία, την προσωπική ασφάλεια και το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι. Οι ρυθμίσεις αυτές αποτύπωναν το δισταγμό του συντακτικού νομοθέτη να υιοθετήσει λύσεις σύμφωνες με το πνεύμα μίας σύγχρονης κοινωνίας.

Προτείνουμε ακόμη την κατοχύρωση νέων δικαιωμάτων - όπως το δικαίωμα στην πληροφόρηση, η προστασία από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, η προστασία του προσώπου από βιοϊατρικούς πειραματισμούς, το δικαίωμα στο περιβάλλον καθώς και μείζονες εγγυήσεις για τη λειτουργία της ραδιοτηλεόρασης. Το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο καλείται να παίξει σημαντικό ρόλο. Ο ευρωπαϊκός συνταγματικός πολιτισμός, στον οποίο ανήκουμε, αναδεικνύει τα τελευταία χρόνια τα νέα αυτά δικαιώματα προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι κίνδυνοι και να αξιοποιηθούν δημιουργικά οι προκλήσεις της εποχής.

Εκτός από το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο προβλέπεται, όπου κρίνεται αναγκαίο, η σύσταση ανεξάρτητων δημόσιων αρχών. Πρόκειται για ένα νέο θεσμό που δημιούργησαν οι νέες συνθήκες και η ανάγκη αυξημένης προστασίας του πολίτη. Συγκεκριμένα, προτείνεται η σύσταση ανεξάρτητων αρχών για την προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας και για την πρόσληψη των πολιτών στο δημόσιο. Ο Συνήγορος του Πολίτη προορίζεται να αποτελέσει ασπίδα προστασίας για κάθε πολίτη. Και

γενικότερα, διασφαλίζεται το καθεστώς προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των αρχών αυτών.

Μία σύγχρονη Πολιτεία που εμπνέεται από τη *Δημοκρατία* έχει ως κύριο μέλημά της να αναζωογονεί τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς.

Στην Πρόταση προβάλλονται νέοι όροι για την αποτελεσματική λειτουργία της Βουλής. Αντίβαρο στην ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας είναι η αναβάθμιση του ρόλου της Λαϊκής Αντιπροσωπείας. Αναβάθμιση, στο πεδίο τόσο του νομοθετικού έργου όσο και του κοινοβουλευτικού ελέγχου. Η κρίση του κοινοβουλευτισμού δεν μπορεί να λειτουργεί ως άλλοθι και δεν αντιμετωπίζεται με αφορισμούς. Αυτό μας διδάσκει η διεθνής εμπειρία. Η οργάνωση του Κοινοβουλίου με σύγχρονους όρους είναι το κλειδί για την αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των εξουσιών και την εύρυθμη λειτουργία του πολιτικού συστήματος. Τελικά είναι μονόδρομος για την επιβεβαίωση της πραγματικής και διαχρονικής αξίας της δημοκρατίας.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διατηρεί το ρυθμιστικό του ρόλο, όπως προσδιορίστηκε με την αναθεώρηση του 1986. Η θέση του απεμπλέκεται πάντως από τριβές και εντάσεις που μπορεί να σκιάζουν το πολιτικό σύστημα. Για το λόγο αυτό, η εκλογή του αποσυνδέεται από τη πρόωρη διάλυση της Βουλής. Έτσι αποφεύγουμε δυσλειτουργίες άσχετες με το

πρόσωπο και το κύρος του Προέδρου της Δημοκρατίας. Μένει βέβαια να αναζητήσουμε όλοι καλόπιστα την πρόσφορη λύση γι' αυτό το ζήτημα. Η πολιτική μας ζωή έχει άλλωστε κατακτήσει το επίπεδο ωριμότητας, που επιτρέπει και καθιστά ευπρόσδεκτη μία ανάλογη καινοτομία.

Μία σύγχρονη Πολιτεία εμπνέεται από την διαφανή λειτουργία του πολιτικού συστήματος.

Ο στόχος αυτός, που ενδιαφέρει και συγκινεί κάθε πολίτη, διαχέεται σε πολλά σημεία της Πρότασης. Η επίτευξή του αποτελεί όρο για την επιβίωση και την ευρωστία της Δημοκρατίας μας. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδουμε στην διαφανή διαχείριση και τον αποτελεσματικό έλεγχο των οικονομικών των κομμάτων και των εκλογικών δαπανών των υποψηφίων βουλευτών. Η σημασία της απόφασης αυτής είναι πρόδηλη. Στις προθέσεις μας ανήκει να θεσπίσουμε πιο αποτελεσματικά μέτρα στην ευαίσθητη αυτή περιοχή. Γι' αυτό προτείνουμε η υπέρβαση των εκλογικών δαπανών των υποψηφίων βουλευτών να επιφέρει την έκπτωση από το αξίωμά τους. Οι σύγχρονες οικονομικές δραστηριότητες του Κράτους καθιστούν επίσης αναγκαία την εκνέου ρύθμιση των εκλογικών κωλυμάτων, ώστε να αντιμετωπισθεί κάθε προσπάθεια εκμετάλλευσης δημόσιας θέσης για την προετοιμασία της εκλογής.

Ο καθορισμός του εκλογικού συστήματος θα παύσει επιτέλους να είναι προνόμιο της κυβερνητικής πλειοψηφίας για την εξυπηρέτηση του συμφέροντός της. Οι όροι του πολιτικού παιχνιδιού σε μία κρίσιμη στιγμή του θα είναι πια καθαροί. Ο θεσμός της ποινικής ευθύνης των υπουργών αναμορφώνεται με όρους που αρμόζουν σε μία δικαιοκρατούμενη πολιτεία.

Μία Πολιτεία που εμπνέεται από τη *Δικαιοσύνη* εξοπλίζει τη δικαστική ανεξαρτησία με πρόσθετες εγγυήσεις.

Η ανεξαρτησία του δικαστή απειλείται όχι μόνον από παρεμβάσεις της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας. Απειλείται και από παρεμβάσεις των κατά βαθμό ανωτέρων του. Γι' αυτό επιβάλλεται και η θωράκιση της εσωτερικής ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Η προστασία του ελευθέρου φρονήματος των δικαστών αποτελεί για όλους μας μέλημα ιδιαίτερης σημασίας. Η Πρόταση έχει ως αφετηρία τη διαπίστωση ότι ορισμένες επιλογές του Συντάγματος αποτέλεσαν συχνά, κατά την εικοσαετή εφαρμογή του, αντικείμενο έντονης κριτικής και προκάλεσαν πολλά προβλήματα. Οι συνθήκες είναι πλέον ώριμες για μία ριζική τομή.

Με τις νέες ρυθμίσεις προτείνουμε πρόσφορες εγγυήσεις για την αμερόληπτη και αξιοκρατική επιλογή των μελών των Προεδρείων των ανωτάτων δικαστηρίων. Επίσης με τη νέα

σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου ενισχύεται ουσιαστικά η εσωτερική ανεξαρτησία των δικαστών. Βασικός στόχος μας είναι να επιτελούν οι δικαστές την αποστολή τους πραγματικά αδέσμευτοι. Ιδιαίτερη μέριμνα επιδεικνύεται, τέλος, για την ορθολογικότερη οργάνωση της δικαιοσύνης.

Μία Πολιτεία που εμπνέεται από το ιδανικό της αξιοκρατίας και τη σύγχρονη αντίληψη για την εξυπηρέτηση του πολίτη νοιάζεται διαρκώς για τη λειτουργία της *Διοίκησης*.

Σταθερός στόχος μας είναι η περαιτέρω ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η ορθολογική αποκέντρωση της κρατικής διοίκησης. Τοπική Αυτοδιοίκηση και Περιφερειακή Διοίκηση πρέπει να συναρθρώνονται σε ένα σύστημα με βασικούς άξονες την ενδυνάμωση της τοπικής συμμετοχικής δημοκρατίας και την αποκέντρωση του κράτους. Πρέπει επιτέλους να πατάξουμε το υδροκέφαλο κράτος και να αποκτήσουμε μία διοίκηση παραγωγική. Μία διοίκηση κοντά στον πολίτη και για τον πολίτη.

Με τη συνταγματική επένδυση του πετυχημένου ν. 2190/94 για τις προσλήψεις στο δημόσιο και την επέκτασή του στο δημόσιο τομέα εξαλείφονται οι χρόνιες πληγές της ευνοιοκρατίας και των πελατειακών σχέσεων. Οι πολίτες θα έχουν πρόσβαση στη διοίκηση και τον δημόσιο τομέα με κριτήριο τη γνώση και τις

δεξιότητές τους. Η αναγωγή του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη στο Σύνταγμα θα συμβάλλει στην εμπέδωση της εμπιστοσύνης του πολίτη και την ουσιαστικοποίηση του κράτους δικαίου.

Η Πρότασή μας έλαβε υπόψη τις επεξεργασίες και την Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής για την Αναθεώρηση του Συντάγματος. Θεωρούμε πολύτιμο κεκτημένο τη συμφωνία των πολιτικών δυνάμεων σε μείζονες επιλογές για τον εκσυγχρονισμό των θεσμών και της πολιτικής μας ζωής. Τα πορίσματά της αποτελούν άλλωστε τη βάση της Πρότασης που έχω τη τιμή να σας παρουσιάσω. Η στιγμή είναι κατάλληλη, στο κατώφλι του αιώνα που έρχεται να προχωρήσουμε στη δημιουργία των προϋποθέσεων και στον προσδιορισμό του πλαισίου για την επεξεργασία του νέου Συντάγματος. Η Πρότασή μας προσφέρεται για την πραγματοποίηση αυτού του στόχου.

Αθήνα, 5 Ιουνίου 1997

Από Γ. Παπαδημητρίου